

De bestaande internationale rankings zijn heel invloedrijk, maar liggen ook onder vuur. Ze zouden te eenzijdig de nadruk leggen op onderzoeksprestaties. U-Multirank tracht deze bezwaren te ondervangen. De eerste resultaten zijn hoopvol, al moet de gebruiker nog wel even wennen. 'Hij ervaart de flexibiliteit en veelheid aan keuzemogelijkheden niet altijd als een zegen.'

Vorbij de platte lijstjes

Op zoek naar een nieuwe manier van internationale ranking

Ben Jongbloed, Frans Kaiser & Katharina Krug

CHEPS, Universiteit Twente

Diversiteit van het hoger onderwijs en onderzoek gaat door voor een groot goed. Zowel nationaal (commissie-Veerman) als internationaal (Moderniseringsagenda) wordt een zekere mate van diversiteit in het aanbod van onderwijs-, onderzoeks- en valorisatieactiviteiten gezien als de noodzakelijke voorwaarde voor een duurzame positie van het hoger onderwijs in de snel ontwikkelende kennissamenleving.

Maar méér diversiteit is niet de enige voorwaarde voor succes. De gebruikers en afnemers moeten weten wat de verschillende hogeronderwijsinstellingen aanbieden. De hogeronderwijsmarkt moet transparant zijn. Precies daarin zit de uitdaging. Instrumenten als U-Map (zie www.u-map.org) brengen in kaart *wat* hogeronderwijsinstellingen doen. Lastiger is het om zicht te krijgen op *hoe goed* ze de dingen doen die ze doen.

De populairste en tegelijk meest bekritiseerde manier zijn internationale rankings als de Times Higher, de QS-ranking en de ARWU, ook wel bekend als de Shanghai-ranking. Zij voegen informatie over onderzoeksprestaties en onderzoeksreputatie samen in één score. De instelling die het hoogst op de lijst staat, zou de beste zijn.

Internationale rankings hebben een grote invloed op het gedrag van instellingsbestuurders, beleidsmakers en studenten. Mede daardoor zijn de nadelen van dit systeem de afgelopen jaren breed uitgemeten (zie Dill en Soo, 2005). Sindsdien hebben de rankings wel een ontwikkeling doorgemaakt, maar de belangrijkste kritiekpunten – de sterke nadruk op onderzoeksactiviteiten, de gevoeligheid voor invloeden van taal, cultuur en discipline, het ontbreken van de invloed van de gebruiker en zijn behoeften – blijven overeind.

Minder vertekend beeld

De Europese Commissie zet in haar hogeronderwijsbeleid sterk in op transparantie. Vanwege de kritiek op de bestaande rankings initieerde ze in 2008 een pilotproject: was er een nieuwe, multidimensionale ranking mogelijk die een rijker en minder vertekend beeld geeft van de prestaties van (Europese) hogeronderwijsinstellingen? De pilot haakte aan bij twee projecten die al een andere benadering hadden uitgewerkt: U-Map en de CHE-ranking.

U-Map karakteriseert een instelling aan de hand van zes dimensies: *teaching and learning, knowledge transfer, student body, international orientation, research involvement* en *regional engagement*. Uit cijfers die de instellingen zelf aanleveren ontstaat een activiteitenprofiel dat in één oogopslag een beeld geeft van de terreinen waarop ze opereren. U-Map geeft de horizontale diversiteit weer: profielverschillen duiden er niet op dat de ene instelling beter is dan de andere, maar dat de focus er anders ligt.

De CHE-ranking is een initiatief van het Duitse weekblad *Die Zeit*. Hoewel de naam anders doet vermoeden, is het eerder een studiekeuzesysteem dan een ranking. Het blad geeft geen informatie over opleidingen in absolute waarden maar in groepscores (topgroep, middengroep).

In 2011 maakten het Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS) en CHE de resultaten van de Europese pilot bekend (zie ook van Vught en Ziegele, 2012). Op grond van die bevindingen heeft de Europese Commissie de verdere

ontwikkeling en implementatie van de nieuwe ranking in 2011 aanbesteed. De resultaten van de eerste fase van dat project – U-Multirank – zagen in mei 2014 het licht.

U-Multirank onderscheidt zich op een aantal punten van de bestaande rankings.

Multidimensioneel

In tegenstelling tot de andere rankings richt U-Multirank zich niet alleen op onderzoeksprestaties. Onderwijs en in toenemende mate kennisuitwisseling behoren tot de kernactiviteiten van hogeronderwijsinstellingen. Zonder informatie over de prestaties daarin, kan er geen sprake zijn van een volledig beeld.

Daarnaast bleek uit de pilotfase en uit de ervaring met U-Map dat stakeholders de internationale oriëntatie van een instelling en de betrokkenheid bij de regio van groot belang achten. Zo komt een grote groep instellingen in beeld die in de bestaande rankings ontbreekt.

Binnen deze vijf dimensies zijn 45 indicatoren gedefinieerd die bepalend zijn voor de prestaties (zie tabel 1). De gegevens zijn gebaseerd op een enquête onder instellingen en faculteiten, op een enquête onder studenten en op publiek toegankelijke bronnen.

Tabel 1: U-Multirank indicatoren en dimensies

	Institutional ranking	Field-based rankings
TEACHING & LEARNING		
Student-staff-ratio		X
Graduation rate	X	X
Percentage of academic staff with PhD		X
Percentage of graduates graduating in norm period	X	X
Rate of graduate unemployment	X	X
Inclusion of work experience		X
Indicators from the <i>student survey</i> *		X

Overall learning experience		X
Quality of courses & teaching		X
Organisation of program		X
Contact to teachers		X
Social climate		X
Facilities (libraries, rooms, IT, laboratories)		X
Research orientation of teaching/programme		X
Inclusion of work experience /practical elements		X
RESEARCH		
External research income (per fte academic staff)	X	X
Doctorate productivity		X
Total research publication output (per fte academic staff (**))	X	X
Art related output	X	
Field-normalised citation rate*	X	X
Highly cited research publications **	X	X
Interdisciplinary research publications*	X	X
Research orientation of teaching (student survey)		X
Number of post-doc positions	X	X
KNOWLEDGE TRANSFER		
Income from private sources (research contracts, service contracts, licenses etc.)	X	X
Joint research publications with industry*	X	X
Patents (per fte academic staff) **	X	X
Co-patenting with industry per fte academic staff) **	X	X
Number of spin-offs	X	
Patent citations to research publications **	X	X
Revenues from Continuous Professional	X	

Development		
INTERNATIONAL ORIENTATION		
Educational programmes in foreign language	X	
International orientation of programmes		X
Opportunities to study abroad (student survey)		X
Student mobility (incoming, outgoing)	X	X
Percentage of international academic staff	X	X
Percentage of PhDs by foreign students	X	X
International joint research publications **	X	X
International research income	X	X
REGIONAL ENGAGEMENT		
Percentage of graduates working in the region	X	X
Student internships in local enterprises	X	X
Degree theses in cooperation with local industry		X
Regional joint research publications **	X	X
Income from regional sources	X	X

* *data verzameld aan de hand van studentenquête*

** *Data verzameld uit bestaande databases (Web of Science, Patstat)*

Multilevel

Bestaande rankings presenteren informatie meestal op instellingsniveau. Voor veel stakeholders – overheden, hogeronderwijsinstellingen, werkgevers – is dit zeer relevant, maar studenten vinden het ontbreken van een internationale vergelijking op opleidingsniveau een probleem. Vandaar dat U-Multirank dit niveau heeft toegevoegd. Jaarlijks verzamelt hij van drie tot vier velden informatie op faculteits- en opleidingsniveau. Ook de gemeten tevredenheid onder studenten van de deelnemende opleidingen krijgt daarin een plaats.

Like with like

U-Multirank vergelijkt alleen de prestaties van instellingen die een overeenkomstig activiteitenprofiel hebben. Voordat de gebruiker een overzicht van de prestaties te zien krijgt, moet hij eerst duidelijk maken welk type instellingen hij wil vergelijken. Het MIT is nu eenmaal iets anders dan een regionale hogeschool. Alleen op die manier is een 'eerlijke' vergelijking mogelijk.

Presentatie

De resultaat tabellen geven geen absolute waarden. U-Multirank categoriseert de scores in vijf groepen, van hoog naar laag. Dit ondervangt de schijnnaauwkeurigheid in de vergelijking én dempt de soms grote schommelingen die door de jaren heen optreden.

Evenmin voegt U-Multirank de bevindingen samen tot één overall score, die de positie op de ranglijst bepaalt. Samenvoeging tot zo'n *composite score* veronderstelt een helder idee over de wijze waarop de afzonderlijke indicatoren met elkaar samenhangen en het gewicht dat ze in het uiteindelijk oordeel moeten krijgen. Vooral het laatste was doorslaggevend om het gebruik van een *composite indicator* af te wijzen.

In U-Multirank is het immers de gebruiker die bepaalt welke indicatoren relevant zijn. Om hem toch een idee te geven welke instellingen in de breedte het beste scoren is een sortering op een aantal topposities beschikbaar. Dit werkt zoals een Olympisch medailleklassement werkt: bovenaan staan de instellingen met de meeste topscores, binnen die groep is gesorteerd naar het aantal B-scores.

De gebruiker staat centraal. De gebruiker bepaalt welke instellingen hij met elkaar wil vergelijken. De gebruiker bepaalt welke indicatoren relevant zijn.

In eerste instantie zijn de resultaten zichtbaar in een standaardtabel (zie figuur 1). Maar de gebruiker kan de indicatoren naar eigen keuze aanpassen, waardoor hij een geïndividualiseerd overzicht van de resultaten krijgt. Binnen die tabel kan hij weer sorteren op het aantal topscores (het Olympisch medailleklassement) of op individuele indicatoren.

Figuur 1: U-Multirank standaard tabel

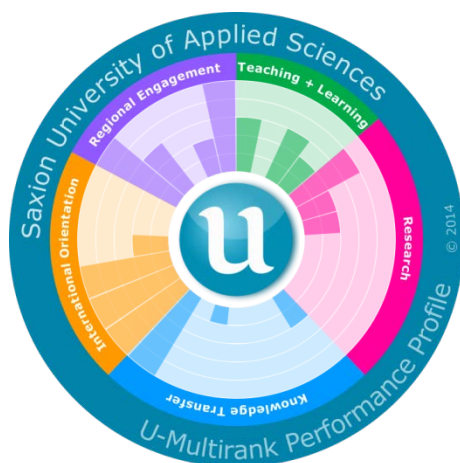
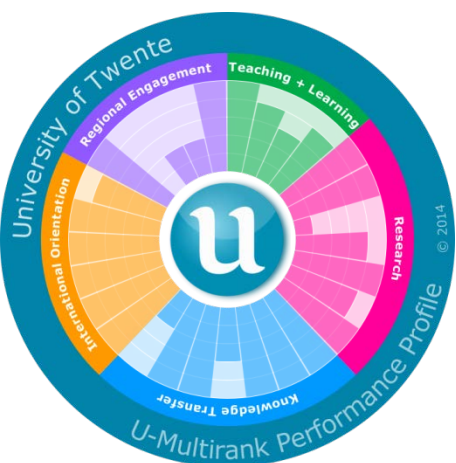

U-Multirank biedt tal van andere gebruikersmogelijkheden. Hoewel ze allemaal in samenspraak met gebruikers tot stand zijn gekomen, kan de veelheid ervan soms verwarring scheppen. Vandaar dat er drie tabellen zijn ontworpen (*readymade rankings*) waarin vanuit drie verschillende invalshoeken al keuzes zijn gemaakt. De *readymade Research and research linkages ranking* laat zien dat U-Multirank niet verschilt van bestaande rankings, als de focus ligt op onderzoek (in het bijzonder citatiescore). De ranking laat ook zien dat onderzoek méér is dan citatiescores. En dat bij een focus op andere aspecten – zoals internationale oriëntatie of regionale inbedding – de volgorde heel anders kan uitpakken.

Tot slot kan de gebruiker ook het prestatieprofiel van een instelling in detail bekijken. Dankzij een *sunburst-chart* kan hij in één oogopslag het prestatieprofiel

vergelijken met andere instellingen.

Figuur 2: Sunburst prestatie profielen

Geografische focus

De eerste editie van U-Multirank biedt informatie over meer dan 850 hogeronderwijsinstellingen uit zo'n zeventig landen. Ruim vijfhonderd instellingen leverden gegevens, en ruim duizend faculteiten/departementen deden mee aan de vier *field-based rankings* van 2014: physics, electrical engineering, mechanical engineering en business studies. Aldus zijn zo'n vijfduizend studieprogramma's gerankt. Ongeveer 60.000 studenten hebben hun ervaringen gedeeld.

U-Multirank onderscheidt zich van de bestaande rankings door zijn diversiteit. Zo reikt de geografische focus verder dan Europa. Van de instellingen die meededen is 7 procent afkomstig uit Afrika, Latijns-Amerika en Oceanië, 14 procent uit Azië, 17 procent uit Noord-Amerika en 62 procent uit Europa. Daar zitten van huis uit onderzoeksintensieve universiteiten tussen, maar ook hogescholen, kleine instellingen, gespecialiseerde instellingen, en een breed palet van jong tot oud.

De relatieve prestaties van de instellingen kennen een grote spreiding. Van alle instellingen heeft 2 procent op geen enkele indicator een topscore, 2 procent zit op 16 of meer van de indicatoren in de topgroep. Daar staat tegenover dat 43

procent van de instellingen tussen de 1 en 5 topscores hebben, en evenveel er tussen de 5 en 10 hebben. De rest van de instellingen scoort tussen de 10 en 15. Er is geen instelling die op alle indicatoren in de topgroep scoort.

Opvallend is verder dat driehonderd instellingen niet voorkomen in de bekende rankings (THE, QS en ARWU), terwijl dertig daarvan meer dan tien topscores bereikten.

U-Multirank, kortom, maakt een nieuwe groep goed scorende hogeronderwijsinstellingen zichtbaar. Een groep die vaak op andere dimensies excelleert dan alleen op onderzoek.

Hoe scoort Nederland?

Van de 515 deelnemende hogeronderwijsinstellingen komen er zestien uit Nederland: twaalf universiteiten en vier hogescholen. Drie universiteiten deden niet actief mee, maar informatie over hun bibliometrische indicatoren werd wel meegenomen.

De Nederlandse universiteiten scoren relatief goed op hun onderzoeksprestaties, zowel in hun publicaties als in hun vermogen om externe onderzoeksmiddelen te verwerven. Bij de berekening van de bibliometrische indicatoren is een drempelwaarde van 50 publicaties gebruikt, waardoor de hogescholen bij de meeste onderzoeksgelateerde indicatoren niet scoren.

Op de andere dimensies scoren de hogescholen wel. Opvallend daarbij is dat de duidelijke scheidslijn tussen wo en hbo vervaagt. Op de dimensies teaching and learning, international orientation en regional engagement vinden we de hogescholen in dezelfde prestatiegroep als de universiteiten. Soms scoren ze zelfs beter.

In de internationale vergelijking doen de Nederlandse hogeronderwijsinstellingen het verder goed op international orientation. Maar bij teaching and learning en knowledge transfer zitten lang niet alle instellingen in de A-groep. Over de hele

breedte scoren Nederlandse universiteiten internationaal goed (relatief veel posities in de topgroep).

De constatering dat de hogescholen in de breedte minder hoog scoren ligt voor de hand. Maar dat doet geen recht aan hun activiteitenprofielen, die wezenlijk afwijken van de universiteiten. Voor een goede internationale positionering moet je daarom een vergelijking maken met instellingen die overeenstemmen op relevante profielaspecten. Welke dat zijn is aan de gebruiker om te bepalen.

Waardevolle aanvulling

U-Multirank blijkt een waardevolle aanvulling te zijn op het bestaande instrumentarium in het hogeronderwijslandschap. Hij doorbreekt de focus op de traditionele onderzoekgeoriënteerde universiteiten. Ook heeft U-Multirank (meer) aandacht voor prestaties op terreinen die voor de positie van hogeronderwijsinstellingen in de samenleving van groot belang zijn. Verder biedt hij de gebruiker de mogelijkheid om vergelijkingen samen te stellen hijzelf relevant vindt.

De gebruiker ervaart die flexibiliteit en veelheid aan keuzemogelijkheden niet altijd als een zegen. Als hij gewend is aan de platte lijstjes van de bestaande rankingsites, dan kan de overvloed aan keuzes een barrière zijn. De readymade rankings bieden in dat geval een helpende hand. Maar voor een volgende versie is een stroomlijning van het instrument op grond van deze gebruikerservaringen een belangrijk verbeterpunt.

De volgende versie zal ook medicine, psychology en computersciences omvatten. Daarnaast zal het aantal deelnemende instellingen met ongeveer 150 stijgen. In de jaren daarna zal de reikwijdte van U-Multirank verder toenemen. De potentie ervan daardoor ook. Het is nu aan de gebruikers om die daadwerkelijk te benutten.

Ben Jongbloed

Frans Kaiser

Katharina Krug

*zijn verbonden aan het Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS),
Universiteit Twente*

Referenties

Academic Ranking of World Universities (ARWU),
<http://www.shanghairanking.com/>

Dill, D.D. en Soo, M. (2005), Academic quality, league tables, and public policy, in
Higher Education, 49, pp. 495-533

QS World university rankings, <http://www.topuniversities.com/university-rankings>

Times Higher Education, World University Rankings,
<http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/>

U-Map, www.u-map.org

U-Multirank, www.u-multirank.org

Van Vught, F.A. en Ziegele, F. (eds.) (2012), *Multidimensional ranking, The design and development of U-Multirank*, Dordrecht: Springer